

106.

pine
grot evel
apoplexia
scotomia
hoofswere
heescheit
borst
tysike
adem
hygen
artetike
spuwen
geelsucht
longene
lancevel
darmen
lendenen
gravele
menstrua
besiechtheit
venijn.
beten
apostemen
sinne
lichame
herte
levere
melte
fol. 18 v. b.
mage

Tyriaca magna dat galyenus sette vrouwe vander
medicinen. Dese triacle es goet iegen alle pine van
den lichame. Ende iegen grot evel. ende iegen apo-
plexia. ende iegen scotomia ¹⁾. ende iegen hoofswere.
ende iegen grove stemme ende die heesch sijn. Ende
iegen verstopte borst. iegen tysike. jegen cortten adem. entie
hygen. jegen artetyke. iegen bloet spuwen. jegen etter spuwen.
ende iegen die geelsucht. jegen apostemen binnen ane die lon-
gere. of in die zide binnen. ende iegen lanc evel. jegen won-
den in de darmen. jegen verstopte lendenen. jegen graveele.
jegen menstrua dat bestopt es. ende dat dode kint beide leidet
uten lichame. Het geneest besiechtheit die van couden comt.
ende van sulker manieren. ende betert oude ziechtheit. Ende alder
meest iegen venijn van serpente. ende iegen steken van geve-
nijnden crupenden dieren of wormen ende iegen verwoedde honts-
beten. ende iegen gevenijnde apostemen. Ende verlicht alle ge-
breke van sinne. Ende conforteert dat herte. entie levere. ende
melte. ende mage. Ende vorewacht af den lichame van allen
corruptien. Ende hieromme heetse vrouwe van der (fol. 18 v. b.)
medicinen. dat .10. ste deel es .2. pont. ¶ Nemt trosiscorum squil-
liticorum. elcs .3.5. lanc peper .2.3. trosiscorum tyri. dyacoralli.

¹⁾ in de LTGI wordt het hiervoor ook aanbevolen. wordt zelfs over stomachicis
niet gesproken.

110. **S** Yrupus diureticus¹⁾. Recipe apii petrosilini feniculi anisi fol. 33 r.

ameos dauci baucie pentaflon alexandri sparagi brusci
peucedani meu scolopendrie capilli veneris adiantri
politricti splendilidon caparis tamarisci siselei. est²⁾
fimerine granorum solis seminis melonis citroli cucumeris et cu-
curbite cretani³⁾ saxifragie seminis citri lapis qui invenitur in
spongia marina pulvis cicadarum amomi thimi camepitheos ossa
cerasorum pomorum et persicorum cardamomi yreos spice nardi
gariofilorum costi et nucis muscate añ .3.iii. galange thimi epi-
thimi filipendula valde bone pimpinelle ciceris nigri.

111. **T** Yriaca¹⁾ magna Galeni. tyriaca dicitur domina medi- fol. 33 r.

cinarum. Galieni: quia ab eo composita fuit. facit
contra gravissimas passiones totius humani corporis
epilenticis cathalenticis apoplecticis cephalargicis. sto-
maticis⁴⁾ emigranicis. prodest ad raucedinem vocis et constricti-
onem pectoris. optima est arteticis⁵⁾ asmaticis emothoicis ycte-
ricis ydropicis peripleumonicis ylios: et vulnera in intestinis
habentibus. nefreticis calculosis colericis subvenit. menstrua educit
et fetum mortuum expellit. lepros et variolas et frigorem perio-
dicum et ceteras passiones inveteratas emendat. precipue contra
omnia venena et serpentum morsus et reptilium valet. sed diversa
est eius dosis pro quantitate et qualitate uniusquiusque passionis
que in fine scribitur. omnem defectionem (fol. 33 v.) sensuum fol. 33 v.
releuat. cor cerebrum epar stomachum confortat. totum corpus
incompactum ducit et custodit .viii.⁶⁾ pars librae .ii. Recipe tro-
ciscorum squilliticorum .3.ii. et .3.ii. piperis longi .3.ii.⁷⁾ trocis-
corum tyri et diacoralli añ .3.i. et .3.i.⁸⁾ xilobalsami .3.i.⁹⁾ et
gr.vii. opii agarici yris rose scordei seminis rape silvestris cina-
momi opobalsami añ .3.i. et gr.xiiii. reubarbari cere¹⁰⁾ spice costi
squinganti zinziberis cassie lignee storacis calamite mirre terben-
tine turis masculi calamenti diptami sticados pollii radice pentaflon

1) voor de verg. met F₁ en NM zie woordenlijst. — 2) ontbreekt in L₂; is hier overbodig. — 3) l. cr. marini. — 4) L₂: stomachicis. — 5) L₂: arteriacis; in de LTGI wordt hiervan niet gesproken, wel over artetici. — 6) L₂: .x. pars. — 7) L₂: 3.ii. minus gr.vii. — 8) L₂ alleen: .3.i. — 9) L₂: .3.ii. — 10) L₂: croci.

elcs onder .8.3. sillobalsami .2.3. ende .7. granen. opii. agaricus. rosen. tyris. scordion. raepsaet. canele. oppobalsami. elcs .1.9. ende .10. granen. rebarbe. spyc. coste. soffraen. squinanti. ginge- bere. cassie lignee. storax. calamite. mirre. terbentine. wierooc. calament. dyptamni. sticados. polyoen. quintefolie. persijn. wit peper. elcs .1.9. ende .7. granen. folie. gomme van arabien. cala- menti.¹⁾ usti¹⁾. serapini. terre figulis. boli. ypoquistidos. celtice. gladië. camedreos. meu. gentiane. carpobalsami. apie. amomi. venkel. carvi. cicelei. kersse. anijs. sentejanscruut. elcs .1.9. mumie. bevercul. oppopanac. aspalti. galbanum. sactorie: aris- tologia longa. dauci. elcs .1.9. Gescuumt zeem dats gnouch si. Men saels geven also grot also .1. haselnot met wermen dingen.

107.
venijn

Tyriaca ditessarum. dat es die cleine triacle. ende triaca minor. also wi geseit hebben vrouwe vander medicinen. ditessarum. van .4. cruden of van .4. dingen so sprekt men daer. Maer andre filosofhen die na hem quamen die dadender meer toe. Si es goet op leden die gebeten sijn van gevenijnden beesten of dieren. Men salse geven met sope van menten entie wonde daer met smeeren. hets oec goet op vovum malanum. dattie van saleerne heeten scagiam. Men salse geven met dranke daerin gesoden es pigani of gentiane. ¶ Nemt mirre. holeworte. gentiane. bakelare. elcs .1.3. ende .1.3. ende .12. granen. meu. venigriece

1) l. calcanti usti.

petrosilini piperis albi añ .᠑.i. et gr.vii. folii gummi arabice fol. 33 v.
 acori calcanti usti serapini terre sigillate seu boli ¹⁾ succi ypo-
 quistidos celtice camedrei gentiane meu carpobalsami amomi
 apii maratri carvi silvestris siselei nasturcii seminis nasturcii ²⁾
 anisi ypericon añ .᠑.i. mumie castorei oppopanacis aspalti gal-
 bani centauree minoris aristologie longe dauci silvatici añ .᠑.i.
 mellis dispumati quod sufficit. que terenda sunt tere: et gummas
 in vino liquefactas cum pulvere et melle commisce sufficienti
 vel cum speciebus teras. datur in modum avellane cum tepida
 apoplelicis scotomaticis cephalargicis emigranicis ad raucedinem
 vocis et constrictionem pectoris cum melle aut dragaganto ita
 ut in ore teneatur. asmaticis cum decoctione lilifagi. emotoicis
 ex pectore et pulmonis vitio cum ptisana. ad veteratas passiones
 cum apozimate ysopi. yctericis cum decoctione assari. ydropicis
 cum oximelle vel oxizaccara. (fol. 34 r.) peripleumonice cum iure fol. 34 r.
 vel decoctione marubii. iliosis cum apozimate apii. in intestinis
 vulnera habentibus cum decoctione sumach. nefreticis calculosis et
 colericis cum apozimate granorum solis apii silvatici vel domestici.
 arteticis ³⁾ cum iure vel pigami decoctione. ad venena et men-
 strua educenda et fetus cum vino calido: vel mulsa cum aqua
 ubi cocta sit menta vel ozimum. et frigori periodico et cunctis
 passionibus cum tepida.

112. **T**Yriaca diatesereon ⁴⁾. tyrcaca ut dicitur domina medi- fol. 34 r.
 cinarum. diatesereon idest de quattuor rebus dicitur.
 de quibus antiquitus conficiebatur. sed alii philosophi
 postea addiderunt. valet proprie toxicatis homini-
 bus: et morsibus a canibus rabiosis aut ab aliis animalibus vene-
 nosis. datur cum succo mente ad bibendum: et super ipsum
 vulnus de eadem inungatur: et venenosa super inuncta. s. bonum
 inalanum ⁵⁾. quod salernitani scagiam vocant. quartanariis et vere
 quotidiane data cum decoctione pigami vel gentiane subvenit
 .x. pars est libre .ii. Recipe mirre aristologie rotunde gentiane

1) volgens Additio achter Theriaca in L₂ is dit een fout. — 2) niet in L₂; daar staat dus: sem anisi. — 3) hier wederom in L₂ arteriacis; er volgt dan nog „cum iure.“ — 4) l. diatessaron zooals in L₂; voor de verg. met F₁ en NM zie woordenlijst.
 — 5) L₂: melanum.

nigelle¹⁾. zedewer. elcs .3.3. dyptamni. pygani. camedreos. elx .2.3.
ende .8. granen. gommi edere. calamenti usti.²⁾ elx .1.3. cornu
cervi .3.3. zeem dats gnouch si.

108.

joget
levere
melte
gele
hooftswere
rede

Trifera sarasenica dat geeft den mensce joget. Ende
men gevet jegen die leverre ende iegen die geelsucht
die van hitten comt. ende iegen hooftswere die van
roder colere comt. Men gevet iegen doble of simple
terciane. het betert tsien van den ogen dat verloren
es alsoe van hitten. Dat .8. ste deel es .2.℥. ¶ Nemt suker .3.3.
mirabolani. citrini. corticis. cassia fistula. medulli. tamarindorum.
elx onder (fol. 19 r. a.) .8.3. kebuli. manna. elcs .7.3. ende .5.
granen. groene violetten .1.5.3. anijs. venkelsaet. elcs .2.3. ende
.15. granen. mastic. macis. elx .1.3. ende .6. granen. bellirici.
emblici elcs .1.3. ¶ Men vergaderet dus. In .2.℥. waters doetmen
.2.3. violetten die versch sijn opdat mense vinden mach ende en
mach mense niet vinden so seldi nemen droge violetten entie
salmen zieden tote dat dwater blaeu wert. ende dattie violetten
bleec becomen. Dan suldisse perssen dore .1. doec. ende nemt
van dien watere .1. luttel. ende doeter in cassia fistula ende
tamarindi wel gedwegen. ende gecoleert dore .1. dorgaetten lepel.
ende doet in dat water suker .8.3. ende ziedet op tfier tote dat
dicke si. Ende men saelt proeven alsoet voren geleert es. Ende
dan suldire in mingen die vorseide specien wel gepulvert. ¶ Men
saels geven nuchtens alsoe grot alsoe .1. kerstaengie met warmen
dranke.

fol. 19 r. a.

1) er staat niger. — 2) l. calcanti usti.

baccarum lauri excorticatarum añ .ḡ.i. et .ḡ.ii. minus gr.xi. fenu- fol. 34 r.
greci nigelle zedoarie añ .ḡ.i. et .ḡ.ii.¹⁾ diptami camedrei pigami
.ḡ.i. et .ḡ.ii. et gr.vii. gummi edere calcanti usti añ .ḡ.i.²⁾ esdre
magne .ḡ.i.³⁾ ossis de cõrde cervi mumie antefarmaci añ .ḡ.i.
cornu cervi usti .ḡ.iii. mel quod sufficit datur in modum avellane.

113. **T** Riferà saracénica⁴⁾ id est iuvenilis invenem hominem fol. 34 v.
reddit. saracénica quia a saracénis inventa⁵⁾. datur
proprie yctericiis epaticis⁶⁾ et patientibus dolorem
capitis ex fumositatē colere rubee⁷⁾. datur contra du-
plicem tertianam. et restaurat visum amissum ex calore⁸⁾; et co-
lorem⁹⁾ perditum ad pristinum revocat. datur mane cum tepida
.viii. pars libra .i.¹⁰⁾. Recipe zucchini .ḡ.iii.¹¹⁾ mirabolānorum
citrinorum corticis medulle cassie fistule et tamarindorum añ .ḡ.i.
et .S.¹²⁾ kebulorum¹³⁾ mundatorum manne añ .ḡ.vi. et .ḡ.ii. et
gr.v.¹⁴⁾ indi¹⁵⁾ violarum recentium¹⁶⁾ si possunt inveniri¹⁶⁾ añ
.ḡ.S.¹⁷⁾ anisi maratri añ .ḡ.ii. et gr.xv.¹⁸⁾ masticis¹⁹⁾ macis añ
.ḡ.i. et gr.vii. et .S.²⁰⁾ bellirici emblici añ .ḡ.S. et gr.iiii.²¹⁾ Con-
ficitur sic: in duabus libris aque ponantur .ḡ.iii.²²⁾ violarum²³⁾
recentium si poterunt inveniri. si non siccarum²⁴⁾ et bulliant
donec deveniat aqua ad purpureum colorem et viole sint remisse.
postea⁶⁾ leviter expressum⁷⁾ coletur. de colatura illa pars acci-
piatur. et casie fistule et tamarindorum per caciam abluantur.
et colentur per eadem: in alia aqua libra .i. et .ḡ.viii.²⁵⁾ zuc-
chari immittantur et super ignem ponantur et ad spissitudinem
bulliat: et cum inceperit inspissari: addatur colatura casie fistule
et tamarindorum postea manna.²⁶⁾ cum volueris scire utrum sit

1) L₂: ḡ.i. et .ḡ.ii. gr.viii. — 2) tot 3) ontbreekt in L₂. — 3) zie 2). — 4) L₂:
Trif. maior; tot 5) ontbreekt in F₁; tot B bij NM anders. — 5) zie 4). — 6) tot
7) ontbreekt in F₁. — 7) zie 6). — 8) tot 9) ontbreekt in L₁; tot 10) ontbreekt
in F₁. — 9) zie 8). — 10) zie 8); tot 11) ontbreekt bij NM. — 11) F₁: .ḡ.iii. —
12) F₁: .ḡ.S. — 13) F₁ heeft in plaats keb.: reubarb. — 14) F₁: .ḡ.vi. — 15) ont-
breekt in F₁; NM: rhei indici. — 16) ontbreekt in F₁ en NM. — 17) F₁ heeft:
.ḡ.S. — 18) F₁: alleen .ḡ.ii. — 19) NM heeft hiervoor spicae. — 20) F₁ alleen:
.ḡ.i. — 21) F₁ alleen: .ḡ.S.; NM: .ḡ.S. gr.iiii., van hier af tot het eind zeer verkort
bij NM. — 22) F₁: .ḡ.iii. — 23) tot 24) ontbreekt in F₁. — 24) zie 23). — 25) in
F₁ alleen: .ḡ.i. — 26) tot 1) pag. 151 ontbreekt in F₁.

109.

mage
baer moeder
menstrua
wive
kindere

Trifera magna geeft men iegen die swere vander
magen, ende es goet iegen pine van mannen ende
van wiven met watere daerin gesoden es. venkel-
saet. anijs. mastic. Men gevet oec iegen pine van-
der moeder dat van couden comt sonder opie met
wine daerin gesoden es bijvoet ende olye musceline. ene wieke
gemaect van boom wollen ende daerin genet ende in vulva ge-
steken doet menstrua hebben. Ende wive die node kint ontfæen
gevet hen met wine daerin gesoden si mandragora. ende vlieder
dat hulpter toe. Ende kindre die niet slapen en mogen entie
weenen. Nemt wijsmelc daerin getempert also grot alse .i. er-
wete dat doetse slapen. Dat .4. deel es .i.℞. ¶ Nemt opii .2.3.
canele. nagle. galigaen. spijs. zedewaer. coste. gingeber. storax.
armoniac. calamite. cyperi. yris. peucedani. celtice. mandragore.
gladie. rosen. peper. anijs. apie. persijn. dauci. venkel. marce-
donie. beilde. ozimi. comijn. elx .i.3. zeem dats gnouch si. Men
saelt geven alsoet vorseit es.

coctum ponatur gutta super marmor.¹⁾ et si quasi mel colligitur fol. 34 v.
 coctum erit. tunc²⁾ ab igne deponatur et cum infrigidatum erit³⁾
 pulvis supradictarum specierum apponatur: semper cum spatula
 agitando²⁾ donec incorporetur ad ultimum supradictum zuccha-
 rum bene (fol. 35 r.) pulverizatum mitte³⁾. datur in modum cas- fol. 35 r.
 taneae⁴⁾: si fit distemperantia caloris cum frigida: si fit ex abun-
 dantia frigidi humoris cum calida.

114. **T**Rifera magna⁵⁾ dicitur: quia magnam utilitatem et fol. 35 r.
 fructum mulieribus confert. datur contra dolorem sto-
 maci virorum et mulierum cum aqua in qua cocta
 sint semina feniculi anisi et masticis. datur contra
 vitium matricis ex frigiditate. si distemperata bibatur cum vino
 in quo cocta sit artemisia. provocat etiam menstrua si fiat cum
 artemisia bene trita et oleo muscelino commixta. pessarium ex
 bombace factum si fuerit ex ea inunctum et in vulvam mulieris
 immissum menstrua provocat mulieri non concipienti. si detur
 cum vino in quo cocta sit mandragora vel sambucus miro modo
 prodest pueris qui non possunt dormire: et in nocte nimio gar-
 riunt distemperata cum lacte mulieris in modum ciceris et bi-
 bita prodest .viii. pars libra .i. Recipe opii .3.ii. cinamomi gario-
 filorum galange spice zedoarie zinziberis costi storacis calamite⁶⁾
 calami aromatici ciperi⁷⁾ yris peucedani acori mandragore celtice
 rose piperis anisi apii petroselini macedonici⁸⁾ dauci iusquiami⁹⁾
 feniculi ozimi cimini¹¹⁾ añ .3.i. mellis quod sufficit¹²⁾. datur in
 modum castaneae: ut supra diximus.

1) zie 26) op pag. 149. — 2) tot 3) niet in F₁. — 3) zie 2). — 4) F₁ heeft
 nog: au matin ou eve chaude; van hier tot het einde ontbreekt in F₁. — 5) voor
 de verg. met F₁ zie woordenlijst; tot Rec. bij NM anders. — 6) L₂ heeft hiervoor
 calamenthi. — 7) ontbreekt in L₂. — 8) in de plaats van mac. bij NM: sinonis. —
 9) bij NM hiervóór hyssopi. — 11) ontbreekt bij NM. — 12) van hier af ontbreekt
 bij NM.

110.
hete mage
levere
tysike
geelsucht
fol. 19 r. b.

Triasandali. heeft sinen name na .3. manieren van sandalen diemer in doet. Men gevet iegen die hitte vander mage. ende vander leveren. entie tysike zijn. Ende iegen die geelsucht. dat middelste deel es .2.℥. ¶ Nemt sandali wit ende root. (fol. 19 r. b.) ende gelu. rosen. suker. elx .3.3. rebarbe. spodii. sop. van ricolissien. saet van porceleinen. elx onder .S.3. amidi. gomme van arabien. dragant. seminis cytoniorum¹⁾. melonis. cucurbite. cucumeris. semen scariole. elx onder .S.3. canfer .1.3. Ende ander liede doenre toe rosen .1.3. Ende cyroop rosaet so vele dats gnouch si. Men gevet nuchtens. ende te noenen also grot alse .1. kerstaengie met couden dingen.

1) er staat cycomorum; citonia echter komen ook in Triasandali bij Galenus voor.

115. **T** Rionfilon¹⁾ dicitur a viridibus foliis rute que in eo²⁾ ponuntur³⁾. valet proprie quartanariis et vere quotidiane²⁾. in hyeme et vere⁴⁾ post prandium³⁾. in sero cum vino⁵⁾ .iiii.⁶⁾ libra .i. Recipe piperis albi⁷⁾ quod (fol. 35 v.) inter⁸⁾ nigrum invenitur .ḡ.i.⁹⁾ piperis nigri¹⁰⁾ cimini assi¹¹⁾ .ḡ.i.¹²⁾ zinziberis nitri¹³⁾ piretri añ .ḡ.ii. piperis longi .ḡ.S. petroselini ameos dauci anisi elempnii spice ciperi apii siselei costi añ .ḡ.S. et gr.v. et .S.¹⁴⁾ dactylorum munda-
dorum numero .xii. foliorum rute viridis .ḡ.i. et .S.¹⁵⁾ mel quod sufficit¹⁶⁾. datur ut supra diximus. fol. 35 r.

116. **T** Riasandali¹⁷⁾ dicitur a tribus generibus sandalorum qui¹⁸⁾ ibi intrant¹⁸⁾ datur proprie contra calorem epatis¹⁹⁾ et stomachi¹⁹⁾ ptisicis²⁰⁾ ycteris²⁰⁾. medietas est librae .ii.²¹⁾. Recipe sandali albi et rubei et citrini²²⁾ rose zucchari¹³⁾ añ. solidos duos. reubarbari spodii succi liquiricie seminis portulace añ. solidum .i. et .S. amili²³⁾ gummi arabici draganti seminis melonis²⁴⁾ citroli²³⁾ cucumeris²³⁾ et cucurbite²⁴⁾ seminis scariole añ. solidum .i. camphore .ḡ.i. et .S.²⁵⁾ alii quadruplicant pondus rosarum²⁶⁾. syrupi rosacei quod sufficit²⁷⁾. datur mane¹³⁾ et meridie in modum castanee¹³⁾ cum frigida. fol. 35 v.

1) dit recept ontbreekt in F₁. — 2) tot 3) ontbreekt bij NM. — 3) zie 2). — 4) ontbreekt in L₂. — 5) tot R niet bij NM. — 6) l. .iiii. pars est. — 7) tot 9) ontbreekt bij NM; in de plaats daarvan: .ḡ.S. — 8) bedoeld wordt interius volgens „Additio” achter dit praeparat in L₂, d.w.z. minder rijpe peperkorrels. — 9) L₂: .ḡ.S. — 10) L₂ en NM: .ḡ.ii. — 11) NM: usti. — 12) L₂ en NM: .ḡ.S. — 13) ontbreekt bij NM. — 14) L₂ en NM: alleen .ḡ.S.; dan volgt bij beiden: „garyo. .ḡ.i. et gr.vii.S. — 15) bij NM: alleen .ḡ.i. — 16) van hier af ontbreekt bij NM. — 17) tot 18) ontbreekt in F₁ en NM. — 18) zie 17). — 19) in F₁ in de plaats hiervan: ventrail. — 20) NM heeft hydropicis et lienosis; tot R ontbreekt bij F₁ en NM. — 21) van ycteris. af alleen in L₁ en L₂. — 22) in F₁ volgt hier sem. mel. et cucurb., wat bij NS wat verder staat. — 23) ontbreekt in F₁. — 24) zie 22). — 25) F₁: .ḡ.i. et .S.; bij NM .ḡ.i., dan volgt: violar. .ḡ.S.; van hier tot 26) ontbreekt bij NM; in de plaats daarvan: ros. quantum omnium aliarum specierum. — 26) ontbreekt in L₂. — 27) van hieraf ontbreekt in F₁.

III.
hooftswere
scotomie
fleume
melte
lichame

Teodornon euperiston¹⁾ geeft men iegen gedeilde hooftswere. *ende* iegen scotomie *ende* iegen fleume die *uter* stortten vloyt. Ende es goet iegen die melte sonder corts. *ende* maect goede varwe eist dat ment geeft bi hem selven. Ende wilt men dat lacseret so doeter toe scamoneye .1.3. het sal te bat werken. Dat .12. deel es .2.℥. ¶ Nemt aloes .3.3. *ende* .3. granen. gladië. canele. camedreos. elcs .3.3. *ende* .16. granen. agaricus .2.3. *ende* .1.8. naerdi. coste. mastic. asari. sillini²⁾. assa fetida. squillen. armoniac. bedelli. ellebori nigri. sente janscruut. epithimi. polipodii. brassie succi. peper wit *ende* lanc. elx .1.8.3. squinanti. mirabolani. gingeberere. coloquintide. serapini. bevercul. oppopanac. alsene. aristologia longa. persijn. gentiane. amomi. elx .1.3. dyagridium. swert peper. elx .1.9. zeem dats gnouch si. Men gevet nuchtens met warmen wine.

II2.
memorie
scotemie
baer moeder
fleume

Teodoricom anacardinum. dat bescermet die memorie. *ende* doet gesitten scotomie vanden hoofde die meest achter comt. Ende purgiert saken vander moeder. Ende verdrijft fleume die achter int hooft es. Dat .8. ste deel es .2.℥. ¶ Nemt aloë epatici onder .8.3. yrei. cassie. elx .7.3. meu. gingeberere. anacardi. carpobalsami. elx .2.3. *ende* .1.8. folie. spijc. mirabolani. corticis epithimi. elx .3.3. *ende* .1.8. nagle. squinanti. rempontici. mastic. elx .1.3. *ende* .4. granen. Dus vergadert ment. Nemt scorsse van venkel wortele .1.℥. wel gestoten. *ende* in .2.℥. aysijns geleit .7. dagen. *ende* daerna wel wriven *ende* zien dore .1. cleet. Daerna ziet dien aysijn so lange dattie .2. deel versoden sijn. Ende derna doeter toe zeem wel gescuumt .2.℥. *ende* dan ziet dat so lange dattie aysijn versoden si: Ende minget die vorseide wortele

1) l. euperiston. — 2) l. sillii.

117. **T**heodoriton yperiston¹⁾. theodoriton dicitur a deo datum. yperiston: id est bene expertum interpretatur²⁾ facit enim contra emigraneum dolorem³⁾ et vertiginem capitis: et contra fluxum flegmatis quod in faucibus et gutture⁴⁾ decurrit. Unde fit homo quandoque sine voce.⁵⁾ valet etiam spleneticis⁶⁾ sine febre. colorem bonum facit⁷⁾ si simplex detur. sed si purgationem facere volueris adhibeas .Ṯ.ii.⁸⁾ scamonee⁹⁾ et fortius operabitur .xii. pars librae .ii. Recipe aloes epatici .ṯ.iii. et gr.iii.¹⁰⁾ et tertiam partem unius grani¹¹⁾ cinnamomi camedrei¹²⁾ acori añ .ṯ.iii. croci casie lignee¹³⁾ reupontici¹⁴⁾ añ .ṯ.ii. et gr. .xvi.¹⁵⁾ agarici (fol. 36 r.) .ṯ.ii. et .S. nardi costi masticis asari¹⁶⁾ silfi¹⁷⁾ squille¹⁸⁾ asse²⁷⁾ armoniacis bdellii electuarii¹⁹⁾ indi¹⁹⁾ ypericon epithimi polipodii brasice¹⁶⁾ succi¹⁶⁾ 20) piperis albi¹⁶⁾ et longi añ .ṯ.i. et .S.²¹⁾ squinanti zinziberis smirne²⁷⁾ mirabolanorum coloquintide¹⁶⁾ serapini smirne²²⁾ oppoponacis²³⁾ castorei absinthii aristologie longe petroselini gentiane amomi añ .Ṯ.ii.²⁴⁾ diagridi piperis nigri añ .Ṯ.i.²⁵⁾ mel quod sufficit²⁶⁾ datur mane²⁷⁾ et sero cum vino calido .ṯ.iii.¹⁶⁾

fol. 35 v.

fol. 36 r.

118. **T**heodoriton anacardinum²⁸⁾ ab anacardis dicitur: qui ibi reperiuntur. datum²⁹⁾ mirabiliter memoriam reparat. vertiginem²⁸⁾ capitis et maxime posteriori parte aufert.²⁹⁾ flegma quod ibi est purgat. causis matricis mirabiliter confert³⁰⁾. si eam purgare volueris .viii. pars confecta

fol. 36 r.

1) in L₁ verbeterd in euperiston; tot 2) ontbreekt bij NM; tot 3) ontbreekt in F₁. — 2) zie 1). — 3) van hier tot Recipe korter en anders bij NM; zie ook 1). — 4) F₁: joues; van hier tot 5) ontbreekt in F₁. — 5) zie 4). — 6) tot 7) ontbreekt in F₁. — 7) zie 6). — 8) F₁ heeft: 5.i. — 9) tot Rec. ontbreekt in F₁. — 10) F₁ alleen: .ṯ.iii. — 11) et tert. part. u. gr. ontbreekt bij NM en F₁. — 12) Bij NM: cardamomi. — 13) F₁: cas. fist. — 14) F₁ heeft in de plaats hiervan: blanc poivre. — 15) NM: 5.ii. et gr.xv.; F₁ alleen: .ṯ.ii. — 16) ontbreekt in F₁. — 17) NM: symphiti; F₁: sillium. — 18) ontbreekt bij NM. — 19) ontbreekt in L₂; NM en F₁ hebben hier: ellebori nigri. — 20) NM: decocti brassicae. — 21) L₂: 5.S. — 22) ontbreekt in L₂; NM myrrhae; F₁ mirte; NM en F₁ hebben hierna: serapini. — 23) in F₁ volgt hierop: añ .ṯ.i. — 24) F₁: 5.ii. — 25) F₁: 5.i. — 26) van hieraf ontbreekt bij NM. — 27) ontbreekt in F₁. — 28) tot 29) ontbreekt in F₁. — 29) zie 28). — 30) tot Rec. ontbreekt in F₁.

metten aysine *ende* metten zeeme. Ende men sal die wortelen
 fol. 19 v. a. lesen in meye of in wedemaent (fol. 19 v. a.) want de tijt is
 dan versch. *ende* droochse *ende* bestaetse.

113. **T**rosissci dyarodon es .i. rode¹⁾ confexie. ende es
 die name na rosen. Nemt nuwe rosen .4.3. spodii.
 .2.3. sandali rubi. elx onder .8.3. *ende* .7. granen.
 sandali albi .1.3. *ende* .12. granen. ¶ Dus maect ment.
 stampst versche rosen. *ende* dandere specien suldi
 pulveren. *ende* mingen met rodosmate rosen *ende* al te samen.
ende daer doeter toe canfer. *ende* daerna ronde trosisken. *ende*
 drochse in die scaduwe.

1) l. ronde?

est librae .ii. Recipe aloes epatici .ḡ.i.¹⁾ yrei casie añ .ḡ.vii.²⁾ fol. 36 r.
 musci³⁾ gr.xvii.³⁾ zinziberis anacardi carpobalsami⁴⁾ añ .ḡ.iiii.
 et .S. folii⁴⁾ spice mirabolanorum corticum⁵⁾ meu epithimi
 añ .ḡ.iii. et .ḡ.i.⁵⁾ gariofilorum reupontici masticis squinanti añ
 .ḡ.i. et gr.iii.⁶⁾ mel quod sufficit⁷⁾ conficitur sic: Accipe⁸⁾ corticis
 radices feniculi bene triti³⁾ et abluti⁴⁾ libram .i. et pone in dua-
 bus libris aceti et stet ibi per .vii.⁹⁾: et postea tere ipsas radi-
 ces¹⁰⁾ et in eodem aceto coque usque ad tertiam partem: et cum
 omni⁴⁾ diligentia⁴⁾ cola per pannum et pone in duabus libris mellis
 dispumati et bulliat usque ad aceti consumptionem. cum tali
 melle confice.¹¹⁾ supradicte autem radices colligantur in maio vel
 iulio: quia aute hoc tempus humide sunt et post hoc sicce sunt.
 dosis est .ḡ.i. vel .ii. cum mulsa. (fol. 36 v.) valet. fol. 36 v.

11. **T**rocisci diarodon¹²⁾ id est rotunda confectio. trocisci fol. 36 v.
 isti in diamargariton intrant et in diarodon .v. pars
 est .ḡ.x. et gr.xii. Recipe croci .ḡ.ii. et gr.vii.¹³⁾
 camphore gr.xii. rosarum viridium .ḡ.iiii.¹⁴⁾ spodii
 .ḡ.ii. sandali rubei .ḡ.i.S. gr.vii.¹⁵⁾ sandali albi .ḡ.i. et gr.xii.¹⁶⁾
 Conficitur sic: in marmorea⁴⁾ pila recentes rose sine intermissione
 terantur. deinde ceterarum subtilissimus pulvis specierum suppo-
 natur: et cum sufficienti rodostomate conficiatur. ad ultimum
 adhibeatur camphora¹⁷⁾. deinde trocisci informantur et ad um-
 bram exsiccentur: et usi servantur.

1) L₂ en NM: .ḡ.i. et .S. — 2) L₂: .ḡ.iii. et .ḡ.i. van hier tot 3) niet in L₂. —
 3) ontbreekt in F₁ en NM. — 4) ontbreekt in F₁. — 5) F₁ alleen: .ḡ.iii. — 6) L₂:
 .ḡ.i. et gr.iii.S.; F₁ alleen .ḡ.i.; tot 7) ontbreekt in F₁, tot 8) bij NM. — 7) zie 4). —
 8) zie 6). — 9) ontbreekt: dies zooals in L₂; tot 10) ontbreekt bij NM. — 10) van
 hieraf hetzelfde maar verkort bij NM. — 11) van hier af ontbreekt in F₁. —
 12) tot R. ontbreekt in F₁; tot R. ontbreekt bij NM. — 13) F₁: .ḡ.ii. NM: .ḡ.ii.
 et gr.xx. — 14) NM: .ḡ.iii. — 15) F₁: .ḡ.i. et .S. — 16) F₁ alleen .ḡ.i. van hieraf
 verkort bij NM. — 17) van hier af ontbreekt in F₁.

114.

Trosisci dyani. heeft sinen name na witte violetten. dat .3. deel es .6.3. ende .i.s. ¶ Nemt groene violetten .5.3. amili .3.3. wegebredesaet .2.3. ende .i.s. rebarbe .5.3. balsami .i.3. rodostomate dats gnouch si. Ende vergaderet alsoet vorseit es.

115.

Trosisci ydiocri rubea ende sasiram¹⁾ gaet daerin²⁾. dat .6. deel es .6.6. ¶ Nemt amomi .3.3. canele. folie. soffraen. mirre. cassie. elx .i.s.3. spijc. .i.3. coste. oppobalsami. squinanti. calami aromatici. asari. valeriane. elx .10.3. mastic. venkelsaet. elx .9.3. armoniacus .5. granen. vini ascaloni. dats gnouch si. ¶ Men salse alle pulveren ende mingen met wine ende formeren trosisken. ende drogen met roke of met waseme van storacis.

116.

Trosisci squillitici die maect men aldus. ¶ Nemt squillen die geheel sijn ende steecse in .i. deech van tarwenbloemen in .i. oven gebacken. ende dan ute genomen entie scorssen vanden squillen wech geworpen. Ende dmiddelste salmen stoten in .i. mortier. ende also vele meels van orobi alser gebackens brood es subtilike gewreven. Daeraf salmen formeren trosisken ende drogen in die scaduwe.

1) l. sotiram. — 2) moet juist andersom zijn: tr. ydiocri gaan in rubea en sotira.

120. **T** Rocisci diani¹⁾ dicuntur a violis albis. tertia pars est fol. 36 v.
 .vi.3. et .S. Recipe foliorum violarum albarum viridium .3.v.²⁾ seminis plantaginis .3.i.³⁾ amili .3.iii.⁴⁾ seminis papaveris albi .3.ii. et .3.i.⁵⁾ balsami .3.i. reubarbari .3.i.⁶⁾ rodostomate quod sufficit:⁷⁾ confice ad modum precedentium trociscorum.

121. **T** Rocisci ydiocri⁸⁾ qui in rubea et sotira intrant .vi. fol. 36 v.
 pars est .3.vi. Recipe amomi cerefolii⁹⁾ mirre casie añ .3.S.¹⁰⁾ spice .3.i. opobalsami costi squinanti calami aromatici xilobalsami asari fu añ. gr.vii.¹¹⁾ masticis maratri añ. gr.x.¹²⁾ amarici gr.v.¹³⁾ vini ascalonis quod sufficit.¹⁴⁾ hec omnia tere et cum vino illo trociscos informa. et cum fumo storacis sicca.

122. **T** Rocisci croci magnetis¹⁵⁾ ¹⁶⁾ intrant in rubeam et sotiram. Recipe croci .3.iii. rosarum ameos mirre añ .3.i. et .S. xilaloos .3.ii. informantur cum aqua (fol. 37 r.) rosata. fol. 37 r.

123. **T** Rocisci squillitici¹⁷⁾ sic fiunt. squillam integram divide fol. 37 r.
 et involve in pasta fermentata et in furno coque. abstracta de massa et eiectis corticibus eius medium tere in mortario: et tantundem farine orobi adde et inde trociscos informa: et cum vino aut melle tempera: et in umbra sicca: et si deest orobum tantundem panis assis subtilissime triti pone. exinde trociscos informa et in loco umbroso sicca.

1) van hier tot Rec. ontbreekt in F₁. — 2) F₁: 3.vi. — 3) F₁: .3.S. — 4) L₂: 3.ii.; ontbreekt bij NM. — 5) F₁ alleen: 3.ii.; tot reubarb. ontbreekt in F₁. — 6) F₁: .3.i. et .S.; NM: 3.v. — 7) van hieraf ontbreekt in F₁. — 8) bij NM heeten zij Διοκρις; tot Rec. ontbreekt in F₁ en NM. — 9) L₂, F₁ en NM hebben in plaats cerefolii: cinamomi, croci, folii.; bij NM ontbreekt croci. NM neemt van amomum: 3.i.; tot opob. ontbr. in F₁. — 11) L₂, F₁ en NM: gr.xv. — 12) NM: gr.xv.; tot 14) ontbreekt in F₁. — 13) NM gr.viii. — 14) zie 12). — 15) L₂: Tr. magnetis; NM: Tr. e croco, tot R. ontbreekt bij NM. — 16) Voor de verg. met F₁ zie woordenlijst. — 17) voor de verg. met NM en F₁ zie woordenlijst.

117.

Trosisci de tyrio die gaet in die grote triacle galyeni
nemt mense. Ende men maecse aldus. ¶ Nemt tyris
die jonc sijn ende ere palmen lanc. entie rode ogen
hebben ende hoorne. entie tonge roerende. Die hoorne
sijn vander manieren van tarwencoorne. Men maecse
gram ende slaetse. Dan so trect dat venijn int hooft ende in den
steert ende in die huut. Dan slaet men thoofst af enen vinger
lanc. ende den steert .3. vinger lanc. ende dat middelste doet
men dat vel af. ende dende entie darmen die werpt men en
wech. Ende tfeesch ziedtmen so lange ¹⁾ (fol. 19 v. b.) zoeten
watere so dat tfeesch sceedt van den beenen. dan werpt men
die beenen wech ende stampet tfeesch in enen mortier. ende
dan minget met also vele meels van orobi. Ende minget dat met-
ten sope daer tserpent in gesoden was. ende tempert wel ende
formeert ronde trosisken. ende droochse in die scaduwe.

fol. 19 v. b.

118.

colere
fleume
rede
walgen

Vomitus nicholay es sine name omme dat breken
doet. Het purgiert colera ende fleume. Men gevet
in cotidianen ende in tertianen cortsse also groet
alse .1. haselnot nuchtens met warmen borne.
Men gevet lieden die teeder sijn met cyrope ace-
toso navons. Ende nuchtens salment weder temperen ende coleren

1) blijkbaar „in” weggelaten.